

Ksavije de Mullen

ŽIVOT
BEZ TEBE

Prevela sa francuskog
Ana Martinović

■ Laguna ■

Naslov originala

Xavier de Moulins

LA VIE SANS TOI

Copyright © 2019 by Editions Jean-Claude Lattès

Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Mojim ćerkama

Žozeu Fereu

„Pitanja anđela izazvala su naježu đavola.“

Rene Šar, *Ranoranioci*

Sa svih strana se čuju iskazi očevidaca, koji se međusobno ne slušaju. Svi su se uskomešali, pričaju uglas, iznose svoje mišljenje. Jedna grupa se okupila oko kamere; voditeljka pokušava da obuzda sagovornike, koji prekidaju jedni druge u želji da preuzmu glavnu reč, uzbuđeni očevici bi po svaku cenu da dočaraju rečima šta su videli kako bi te slike što pre izbrisali iz sećanja. Sigurni su u svoje svedočenje, užasni košmari ih tek čekaju potom. Svako iznosi svoj komentar, svoje mišljenje, svoju teoriju, dok iznad njih vatra lagano gasne. Samo je tu i tamo preostao poneki plamen na petom spratu; bez traga je nestao strastveni ples narandžastih i žutih proždrljivih plamenih jezičaka koji je pretio da se proširi van stana sve dok vatrogasci nisu stigli na lice mesta.

Iz zlatastog zgarišta širi se trakasti gusti dim nebu pod oblake.

Ekran se deli na dva dela.

Novinarka pokušava da dođe do reči kako bi se stekao pravi utisak o tome šta se zapravo dogodilo. Iza nje okupljeni nastavljaju s raspravama; mladi i stari prisećaju se šta su videli sa trotoara ili uskih balkona svojih stanova te srede posle podne oko osamnaest časova. Vatrena stihija je na sve njih ostavila dubok utisak.

Vatrogasci nastavljaju sa uvežbanim pokretima.

Svedoci nikako da se slože oko pola žrtve prinuđene da iskoči kroz prozor u pokušaju da spase goli život, i svi potvrđuju da se kroz vazduh vinula ljudska figura u plamenu, vatrena lopta koja je ispuštala krike u samrtnom času.

Šef vatrogasne ekipe, snažan čovek četvrtaste brade, širokih ramena ogrnutih vatrogasnom jaknom, približava se kamerama; reporterovo lice ogleda se na njegovoj srebrnoj kacigi. Uzbudjen je što je tu, sprema se da dà izjavu sa svečanim izrazom lica kao neko ko će upravo otkriti nešto sasvim novo. Izneće sasvim otvoreno šta je otkriveno u prvim rezultatima istraživanja; zavladala je mukla tišina, okupljeni su se pretvorili u uvo.

Pol zeva ispred ekrana smeštenog u TV sali prateći od samog početka reportažu. U holu loše osvetljenom belim neonskim svetlom dve bolničarke započinju noćnu smenu. Ostao je samo on, one mu prilaze i pozivaju ga da se vrati u svoju sobu.

„Gospodine Kavinski?“

„Da, da, evo idem. Ona me svakako čeka... Pridružiću joj se za dva minuta!“

„Hajdete...“

„Ali samo još da čujem ko je izazvao požar, evo vidite...“

„Moram da zatvorim salu, tako je pravilo, morate se vratiti u svoju sobu.“

„Hm...“

„Gospodine Kavinski?“

On se pridiže i gundajući skače sa stolice, van sebe od besa što nije odgledao kraj reportaže o tom požaru, za koji je već zaboravio gde se dogodio. U pratnji bolničarki ide ka sobi i ulazi nasmejan.

„Još pregledaš mejlove? Znaš li koliko je već sati? Ljubavi moja, mogla bi možda bar jednom da se praviš da si završila sa poslom. Molim te... Ostavi taj telefon.“

PRVI DEO

Eva

Niko me nije čuo da sam se vratila.

Pažljivo sam se izula kako bih ostala neopažena i u polumraku osećam ponovo miris svoje kuće. Samo su dnevni boravak i američka kuhinja sa crnim podom od bitumena osvetljeni bleštavim ogromnim ravnim LED ekranom. Iznad njega, okružena svetlom, visi slika: ogo-lelo drvo pored američkog puta, delo iz Polove mladosti.

Pored glavnog prozora upada u oči fikus. Po njegovom sparušenom izgledu reklo bi se da niko nije vodio računa o njemu. Tako je uvek kad sam odsutna. Ni Pol ni moje ćerke nikad ga ne zalivaju, bez obzira na moja uputstva.

Još nisam bila skinula kaput kada se televizor ponovo sam uključio. Poskočila sam. Trgao me je iznenadni ble-sak njegovih kristala.

Stopala mi miluje meki beli tepih, što me lagano smiruje.

Umor od viščasovnih sastanaka, buljenja u kompjuter i jednoličnih analiziranja brojki i stavki ukočio mi je potiljak.

Osećam predstojeći napad migrene. Još jedne. Ponovo ću završiti u mraku bez snage da se pokrenem. Pokušavam da sprečim napad istežući se.

Pogled na dva mala isprepletena tela na ugaonj garnituri delotvorniji je od bilo kog analgetika. Moje ćerke izgleda da su zaspale pre nekoliko trenutaka. Mogla bih satima da ih posmatram. Mari je držala za ruke svoju mlađu sestru Luiz, koja ju je zagrlila; duga plava kosa prikriva rumene sestrine obraze.

Neću ih odmah probuditi.

Večera me strpljivo čeka na stolu u trpezariji. Pileće belo meso, tri lista zelene salate, parče sira i boca vina „šato margo“. Luiz je stavila crtež pod moju čašu: žena u pelerini leti ispod oblaka sa digitronom u ruci kako bi spasila svet.

Ne mogu ništa da okusim.

Eva

Kasnim tri sata.

Voz *Evrostara** još stoji zaglavljen ispred tunela. Služenik preko razglasa na nemuštom engleskom nejasno mrmlja izvinjenja i poziva putnike da popune formulare za povraćaj novca.

Sačekala sam da se popnem na platformu pa da pozovem Pola. Podigao je slušalicu posle trećeg zvona. Moj muž je zvučao kao neko ko se tek probudio i kome je posla preko glave: ukratko, bio je hladan kao santa leda. Počeh da mu objašnjavam zbrda-zdola da je opet došlo ili do kvara na elektromreži za napajanje vozova ili do nezgode na tračnicama, te da su putnici potpuno pogubljeni. Nisam mu dala nikakvo preciznije objašnjenje. Samo sam ga upozorila da ću kasniti i da nažalost neću moći da se pobrinem za decu.

Pol je zvučao odsutno, pa ga u svakom slučaju nisu zanimali detalji. Shvatio je poruku: pripremiti večeru,

* Železnička linija koja povezuje London sa Parizom, Lilom i Briselom. Tunel ispod Lamanša. (Prim. prev.)

staviti ih rano u krevet. Žurilo mu se da završimo razgovor i nije se udostojio ni da mi pošalje poljubac.

Znam da je odmah potom otišao u atelje kako bi pokušao da radi na svom platnu jer njegov galerista čeka da dobije vesti od njega, ali zasad uzalud. To sam saznala od muža. Piter je već najavio novu izložbu. A Pol je sad pod strašnim pritiskom.

Uspeh ništa ne menja. Nedeljama je u agoniji i u strahu, sve se vrti ukруг. Kao i svaki put, rokovi ga progone poput utvare koja ga izobličuje, oduzima mu svu snagu i uništava, dok ga strah i gnev sve više obuzimaju. Svaki susret sa publikom doživljava kao pretnju, zbog čega se povlači iz sveta. Pakleno od početka do kraja.

Iako je publika zadovoljna njegovim performansom, oduševljena formama, vitalnom energijom, harmonijom, osećajem za kompoziciju, ništa ne vredi. Pol je nezadovoljan. A da li mu žena stiže na vreme ili je zaglavljena u vozu, o tome ne razmišlja previše. Prioritet mu je nešto drugo: isporučiti svojih desetak slika.

Njegova naredna izložba zvaće se „Bekstvo“. To je sve što imam zasad, naziv i ništa više. Već danima ga obuzima panika, u tišini ateljea.

Skoro da više uopšte ne spava sa mnom, leži poput psa lutalice podno svojih praznih platana, potpuno obućen, na odrpanom starom madracu.

A kada su ćerke u pitanju... to je sasvim drugačija priča.

Njihova majka im nedostaje.

Luiz i Mari su žrtve mog prekovremenog rada i neprestanih putovanja na relaciji Pariz–London, London–Pariz i redovnih letova za Njujork i Južnu Ameriku, te su moje

ćerke dobro obavestene o vremenskim zonama kada sam u dalekim zemljama. One su ponosne što imaju majku koja toliko putuje, mada ne znaju baš mnogo o mom poslu.

„Aset menadžment, šta to tačno znači?“

„To znači, maćići moji mali, da se ja bavim plasmanom novca bogatih da bi ih učinila još bogatijim.“

„A čemu služi to da se bude bogat?“

„Ničemu, deco.“

„Ti znači ni za šta putuješ, zar ne?“

Devojčice su, otkako su pošle u školu, već odavno pojednostavile život. Kada ih pitaju šta su im roditelji po zanimanju one odgovaraju nervozni slikar i engleska bankarka, pa svima sve bude jasno.

Pol

Uključile su televizor bez dozvole i vrte programe prepri-rući se oko daljinskog upravljača. Pritiskam pauzu, pretim im da ću sve isključiti i naređujem im da postave sto za majku, koja samo što nije stigla.

Cela kuća se podigla na noge. Uvek je događaj kada se ona vraća. Iako smo navikli na njena putovanja, dok iščekujemo njen dolazak, srećni smo, smejemo se, igramo, i ti momenti pripadaju samo nama troma.

Luiz donosi svoju kutiju sa voštanim bojicama i stavlja ih nasred salona. Na kolenima ispred štampača traži papir, uzima polovinu iz paketa i počinje da crta Evu. Ona već ima osećaj za proporciju i skicira majku u vazduhu ispod oblaka od čokolade. Crta joj kapu i na vrhovima prstiju naoružava je super digitronom. Sunce je u obliku zvezde. Ona želi da joj pomognem u odabiru boja. Sugerišem joj da još malo podigne čizme kako bi majku transformisala u pravu superjunakinju.

To je zabavljalo, pa mi objašnjava da je njena mama tu da bi spasila ljudski rod i da bi dala novac svoj siromašnoj

deci. Eva, Robin Hud modernih vremena: ta ideja zasmjava Luiz do suza.

Okupale su se bez reči, a ja sam napravio laganu večeru, taljatele sa lososom i naredanim kačkavaljem. Glas Nine Simon nadjačava zvuk televizije. Čekamo Evu u dobrom društvu, u veselom ritmu što se dopada deci.

Piter šalje peti SMS. Njegove poruke iste sadržine emituju se na svim ekranima u kući, sa klauda mog računara:

Kavinski? Šta to opet izvodiš?

Moj galerista je jedan uspaničeni davež, ali i moj najbolji prijatelj. Uvek pogađa pravo u centar i osim što ume da na elegantan način govori o mom radu seckajući rečenice stisnutih usana i lagano mreškajući kožu oko zelenih očiju, u stanju je i da savršeno prodre u najskrivenije delove moje ličnosti. Piter je zabrinut za moju narednu izložbu, pretpostavlja da sam daleko od cilja. Onda me ohrabruje i progoni da radim.

To je njegova uloga, na kraju krajeva.

Kaže da će mu proraditi čir na želucu, ja i dalje ne odgovaram.

Nikada ga nisam razočarao otkako radimo zajedno, uvek me je podržavao, čak i kad sam bio u najvećem bedaku.

Pun je razumevanja, osim kada počnem ga nerviram. Tada gubi živce.

I anđele čuvare strpljenje može da izda.

Pol

Zove me da me obavesti da će zakasniti. Opet je u pitanju *Evrostar*. Dobro mi je poznata ta priča i nisam se ni trudio da je saslušam. Obaveštavam devojčice da će mama kasniti; ramena im se opuštaju nadole, zatim sa snuždenim osmehom sedaju za sto.

Dok ispijaju jogurt, Mari i Luiz mi najavljuju da neće da idu na spavanje. Odlučile su da je sačekaju, čak doka-sno noću, pa se uvlače pod prekrivač i naslanjaju glavu na jastuke kanabea.

Nemam srca da im to zabranim, misli su mi daleko odlutale. Dok sam im davao pristanak, mislio sam kako ću da se otisnem u svoj atelje i tamo obedujem. U dnevnom boravku se otimaju oko daljinskog upravljača i na kraju tonu u san. Nisam registrovao koji ih je program uspavao, trenutno sam zaokupljen ulogom besprekornog oca.

Oduvek sam slikao.

Čak sam donekle uspešan u tome.

Priznanje je bekstvo i dobro dođe – već osam godina imam potrebu da pobegnem.

Ne plašim se to da kažem. Previše sam patio zbog te vrste stidljivosti.

Moja žena se žrtvuje za mene.

Ona je izabrala taj posao koji ne liči na nju. Stvara novac upravljajući tuđim bogatstvom, vodi demonsku borbu kako bi izvojevala rentabilnost, zavisi od finansijskih tržišta i svetskih kretanja, podnosi nenormalno veliki pritisak. Pokušava da izađe na kraj sa milionima i beskrajno dugim radnim danima između dva *Evrostara*, tri aviona i različitih vremenskih zona za koje nismo čak ni znali da postoje.

Sve to počinje da ostavlja traga na njoj u njene četrdeset tri godine, zbog svakodnevnog tereta koji sve teže uspeva da podnese.

Nikada se ne zaustavlja, na sopstvenim plećima nosi tone odgovornosti i uz sve to vodi računa o svojoj porodici. Hrabrija je od mene. Mogla je da sve to pusti niz vodu pre osam godina, ali ne, nastavila je. Uprkos krizama i padovima, stisnula je zube i gura napred kako bi nam pružila najbolje. Borila se umesto da oplakuje svoju sudbinu, i smatrao sam da je neverovatno, čak zastrašujuće snažna i postojana.

Ja nisam bio tako snažan i ni izdaleka toliko hrabar kao ona.

Misli da joj nisam zahvalan za sve što je uradila za mene omogućivši mi da nesmetano stvaram; međutim, greši. Trebalo bi da joj to češće govorim, ali plašim se da to prečesto radim. Povinujem se poslovnim zahtevima i, bez obzira na stanje duha, pokušavam da iz sebe izvučem najbolje, to je način da joj zahvalim za sve. Nisam

jak na rečima, napredujem u sopstvenom ritmu u tišini svog ateljea. Ponekad četkice zamenim ovom olovkom i beležim ponešto.

Ovih dana pišem u pauzama slikanja pošto ne stižem da joj ovo kažem.

Ne stižem više da pričam s njom. Nešto se u meni slomilo.

Nadam se da ću se uskoro oporaviti i da ću ponovo pokrenuti mehanizam; u iščekivanju toga, pravim se da je sve u redu. Nastavljam da bežim pred tim nedovršenim platnom. Vreme polako prolazi kada se ne radi ništa, kada ruke miruju.

Uprkos preživljenom bolu, Eva i ja smo uvek zajedno.

U našim lutanjima oboje nosimo potisnut bes.

Na kraju će se sve, jednoga dana, raspasti.

Pol

Dok sam u kupatilu, misli su mi najjasnije. Vidim boje, oblike i linije bekstva, ideje izviru iz tople vode. Očiju prikovanih na pukotinu plafona, prepuštam se. Ponekad mislim na njega i lovim njegovo prisustvo kako ne bih potonuo. Pišem njegovo ime na parom zamagljenom staklu tuš-kabine i na kraju me ledeni mlaz vode vraća u život i briše mi suze.

Ne znam kada je Eva poslednji put plakala.

Često se pitam da li joj se to još događa kada je obuzme tuga i kako se s tim nosi. Da li se sklanja od nje kao kada izbegavamo udarac pesnice, ili joj se, naprotiv, suprotstavlja. Zamišljam je kako napušta sastanak pod izgovorom da ima hitan telefonski poziv i vidim je nemoćnu, kako trči na štiklama duž dugog hodnika svoje kompanije do ženskog toaleta. Zaključava vrata, bežeći od stresova, od majčinskih briga, od potresa.

Ponekad pravim obrnut scenario.

U kadi, obraćam se bolu koji me poput lešinara vreba sa ivice. Šapuće mi na uvo da neće više posećivati Evu.

Shvatio je da je s njom samo uzaludan trud, jer se ona nikada neće predati.

Eva nije bila iz tog filma. Eva nije bila jedna od onih žena koja potone zbog bola, ona je tip žene koju bol ojača.

Zavideo sam joj. Da, u suštini sam joj zavideo. I gušim se od potisnutog besa.

To je paradoks naše ljubavi. Nestalna je kao jesenje nebo i začas se promeni.

22.45. Čujem je kako ulazi u kuću.

Polako se izuva da je niko ne čuje. Konektuje se u svoj svet zaustavljajući se nekoliko trenutaka u hodniku. Ona će nam sigurno gundati što smo opet zaboravili da joj zalijemo biljku, i u pravu je. Nadam se da će pronaći Luizina crtež pre nego što požuri da zagrli ćerke.

Očigledno se još uvek bori s televizijom. Pritiska pogrešno dugme na daljinskom, pojačava zvuk umesto da ga smanji.

Jedva čekam da osetim njen miris.

Jedna stvar se nije promenila nakon svih ovih godina između nas: uvek je neizmerno želim.

Eva

Migrena se pojačava. Osećam mučninu i pritisak u grudima, srce mi se steže. Uzimam ksanaks. U tašni uvek imam tablete alprazolama od 0,25 grama da mi se nađu u trenucima napada.

Teško dišem, imam utisak da je kraj sveta. Otkopčavam košulju i masiram potiljak. Taj bol u glavi se širi kao lokva krvi i doseže mi do dna desnog oka. Ramena me ludački bole, osećam kao da su pod ogromnim nadljudskim teretom sedmospratnice. Borim se protiv te gadosti. Imam utisak da sam nošena talasom koji me je bacio daleko a onda odgurnuo na dno.

Ona večeras neće imati poslednju reč.

Udahni.

Dva, tri, četiri duboka udaha me smiruju.

Saginjem se da poljubim ćerke. U mraku Mari otvara jedno oko i baca mi se u zagrljaj.

„Mama! Toliko si mi nedostajala!“

„I ti meni, ljubavi moja! Šta sam rekla u vezi s televizijom?“

„Kunem ti se, nismo gledali čak ni tatinu debilnu seriju.“

„Zar tata sad i serije gleda?“

„Zar si zaboravila za sutra?“

„Ne, zlato, nisam zaboravila na otvorena vrata. Obećala sam ti.“

„Ti si najbolja mama na svetu!“

Pol izlazi iz kupatila i podešava svetlo na najslabije. Žućkasta prigušena svetlost trepti poput zvezde sa viseće lampe. Svetlo mi prožima celo telo. Na suprotnoj strani sobe lice mog muža pomalja se iz mraka.

On se približava i uzima u naručje usnulu Luiz kako bi je odneo u njen krevet. Stavlja šaku ispod njene glave i primiče je na grudi.

Taj pokret me vraća u realnost.

Mehanički mi izleće rečenica:

„Je li danas sve bilo u redu?“

Eva

Te noći nikako da zaspimo.

On se okreće, osećam mu dah, pripio se uz mene, grli me. Napetost zbog eventualnog pomanjkanja stvaralačkog nadahnuća ne sprečava čulne strasti. Volela bih da mu umaknem, ne želim ga, ne vodi mi se ljubav s njim. Podajem mu se, predajem se bračnim dužnostima. Plaćam ceh zbog svog odsustva. Raditi protiv svojih interesa često je moj credo.

Odsutno vodimo ljubav.

Pol jedva da me je i pogledao.

Sećam se kako nam je bilo u početku, kako smo bili samouvereni i puni nade, spremni da menjamo svet. Želeli smo da promenimo tok istorije, da napišemo jednu novu legendu, da se volimo do kraja života. Sećam se kako mi se Pol zakleo na večitu vernost naslonjen na moje rame, sećam kako sam mu odgovorila užarenih obraza. Imala sam tek dvadeset godina i na toj plaži, na mesečini, naši ideali bili su u znaku sazvežđa Velikog medveda, koje se te večeri jasno videlo na nebu.

Umetnik i bankarka.

Izabrala sam finansije da bi on mogao da slika, kako bi svoju sudbinu transformisao u nešto lepo, kako bi postao smeo. Zbog njega sam odabrala ovaj put da bih postala devojka koja računa, sposobna da zaradi bogatstva u ime svojih klijenata, koja učestvuje u velikoj igri svetskih finansijskih moćnika na prljavim tržištima, koja provodi sate baveći se lažnim vrednostima kako bi zarađivala za život, kako bi svoju porodicu zaštitila od materijalnih briga.

Umem da savetujem, kupujem, prodajem, da nemilosrdno sprovodim likvidacije, da analiziram, da preimenujem i transferujem, da ni od čega pravim na kraju godine bonuse – te nepristojne višecifrene premije; da lovim u mutnom ogromne svote novca uvek u korist banaka.

Sve to je zbog njih, radi njihovog komfora, da bi imali veliki stambeni prostor kupljen za keš zajedno sa ateljeom, da bi on imao gde nesmetano da stvara lišen svih briga koje sam ja preuzela na sebe.

Žrtvovala sam sebe kako bi im život bio što bezbrižniji. Zbog njih se toliko dajem, čak i svoj obraz dovodim u pitanje, i nije me briga. Ja sam stub i kamen temeljac naše kuće, koji počinje da puca.

Dok Pol osvaja moje telo, stežući me uz sebe, meni se neprestano vrti u glavi. Ta migrena me izluđuje, oduzima mi moć zdravog rasuđivanja.

Pol

Leži na boku. Taj položaj me podseća na trenutak kada mi se prvi put dala, pre toliko godina. Zakazao sam joj sastanak u prizemlju velikog hotela jer sam smatrao da je bolje da otkrivamo jedno drugo na neutralnom terenu nego po našim pretesnim garsonjerama ili krevetima oko kojih kruže duhovi naših roditelja. Kasnila je, pa me je sustigla u holu. Njen graciozni hod me je osvojio; tog dana sam osetio šta znači biti srećan. Ona je imala dvadeset, a ja dvadeset pet godina. Iz sobe koju sam rezervisao pružao se jedinstveni pogled na Pariz i imali smo utisak da plešemo po krovu sveta.

Još je bio dan kada smo ušli u sobu i navukli zavese stvarajući večernju atmosferu. Ona je, kao sada, legla na bok puštajući mi da se odlučim.

Voleli smo se.

Njena meka koža, obline njenih bokova, njena duga kosa, način na koji mi se potpuno predavala otvorenih očiju, njen šapat, njen ludi smeh pod nabojem vrhunskog

zadovoljstva, način na koji je odmah zatim ustala, umotana u čaršav, njena cigareta, naši dimovi cigarete, njene ruke u mojoj ispod njenih golih ramena, njene teške dojke priljubljene uz moje grudi.

Dugo sam slikao sve te uspomene. Unosio sam segmente preživljene sreće višestrukih gradacija i euforičnih varijacija u svoje slike kao što oko sebe širim zahvalnost što postojimo.

Večeras su joj misli negde drugde.

Pravi se da je sve u redu, ali znam da nije. Prelazim ćutke preko toga, prateći njen muk. Plašim se da ga prekinem. Imam utisak da razmišlja o svom poslu, o finansijama. To je uvek njen paravan iza koga se krije kako ne bi potonula u totalno crnilo u koje ja ponekad upadam.

I ja se na svoj način pravim da ništa ne vidim; pravim se lud kako bih sebe što bolje zaštitio.

Vodim ljubav sa ženom misleći na njega.

Postavljam hiljadu pitanja držeći se grčevito Evinog tela kao tla kako ne bih potonuo u živi pesak. I obraćam se njemu dok prolazim kroz krajnu patnju. Kako bi izgledali naši životi kada bi ti bio ovde?

Eva

U meni je i hvata se za moje ruke bez reči.

Volela bih da napokon svrši. Glava će mi pući. Nošena sam bujicom. Slike se prepliću, čitav život mi prolazi pred očima. Prenatrpan raspored obaveza, bez trenutka predaha. Godišnja doba koja se nezaustavljivo brzo smenjuju, godine koje jure jedna za drugom, i ja koja ni na trenutak nisam zastala i preispitala se. Za sve nalazim vreme, za posao, decu, kuću i pre svega za Pola; na usluzi njegovom veličanstvu.

Okušala sam se na svim finansijskim poljima, tržištima nekretnina, akcijama, obveznicama, deviznom kursu, sirovinama. Borila sam se kao lavica koja nema drugog izbora osim da jede da je ne bi pojeli brokeri investicionih banaka zarad plasmana fiksnih kamata i derivatnih i struktuiranih proizvoda. Volela sam taj kontinent gde drveće nikada ne doseže do neba, primamljiv mi je bio izazov koji vlada u berzanskim salama, gde sam bila jedina žena, i gde sam provodila dane i dane padajući od umora, menjajući sve moguće vremenske zone.

U početku sam pokušala da objasnim Polu jednostavne stvari sa kojima sam se svakodnevno sretala kao na primer koja je uloga Midl ofisa i šta su to rizični plasmani. Ali on se nikada nije udubljivao u moje priče o poslu.

Te godine su me iscrple.

Zid nerazumevanja se podigao između nas, nevidljivi bedem utemeljen prećutkivanjima, tišinom i usamljenošću. Ceh svega toga platila sam ja.

Godine 2008. svetska ekonomska kriza je sve uzdrimala. Pre svega moju poslovnu izvesnost. Bila sam pod presijom, provodila sam besane noći pokušavajući da pronađem izlaz za sumnjive investicije plašeći se da ne izgubim klijente i poslove usred finansijskog cunamija, bez njegove podrške. Krah na tržištu nekretnina u SAD i posledice koje je ostavio na svetskim tržištima povratili su mi samopouzdanje.

Godinu dana ranije, u julu 2007, kada je izbila kriza rizičnih hipotekarnih kredita, polako sam postajala svesna da ne pripadam tom svetu. Svetu koji je zapravo pokvaren jer daje nadu i najsiromašnijima da mogu da postanu imućni, nudeći im u početku stambene kredite sa fiksnim a potom sa varijabilnim kamatama, zbog čega siromašni postaju prezaduženi, u nemogućnosti da vrate kredite koji su im odobreni za kupovinu stanova. Cena? Na hiljade ljudi izbačenih na ulice, žene i deca bez krova nad glavom, osuđeni da žive u karavanima i jedna sistematična kataklizma posle vraćanja cene nekretnina na staro.

Kalifornija, Ohajo, Mičigen, Teksas, Nevada, Florida, čitave porodice su potpuno upropašćene, i još se posle toliko godina od tih događaja osećam prljavo, odgovornom u sopstvenim očima što sam učestvovala u tom

regularnom masakru snova u ime njegovog veličanstva novca i divljeg kapitalizma.

To je smešno ali istinito.

Migrena me osvaja dok mi srce ubrzano kuca.

Slomljena pod težinom Polovog tela, vidim scenu kada sam jedne večeri u romantičnom restoranu pokušavala da mu jednostavnim rečima još jednom bezuspešno objasnim hipotekarnu krizu. On tu diskusiju prekida uz dozu humora i razgovor okreće na svoju vodenicu. Na kraju krajeva, nismo li tu da proslavimo njegov trideset četvrti rođendan i uspeh njegove prve izložbe u SAD?

Vraćaju mi se slike uspaničenih štediša koji su dolazili da podignu svoju životnu ušteđevinu. Kriza poverenja, kriza likvidnosti i na kraju vrtoglav sunovrat tržišta. Francuski CAC 40*, nemački DAX, britanski FTSE100, japanski indeks Nikei, američki industrijski indeks Dau Džouns strmoglavo su pali zbog muškaraca i žena oslepelih od pohlepe za novcem, slavom, moći, tvrdičlukom i igrom.

Apokalipsa.

Pol napokon svršava.

Dok doživljava vrhunac, prstima me steže za kosu i postepeno me pušta. S knedlom u grlu, uranjam glavu u jastuk. Osećam, dok mi u grudima zastaje dah, dolazak preokreta i kraj još jedne epohe.

Finansijski sistem je nestabilan, ali mnogo manje nego život.

* CAC 40 je referentna vrednost francuske berze. Obuhvata 40 kompanija koje se kotiraju na berzi u Parizu, a koje su najreprezentativnije za čitavu berzu. Sastav indeksa se procenjuje najmanje četiri godine. (Prim. prev.)

Eva

Užasno nemirna noć; hladan tuš nakon buđenja otklonio je ostatak košmara. Misli mi lutaju, oči su mi prikovane za telefon, popila sam naiskap dve kafe i odjurila u kancelariju pre nego što skratim radno vreme zbog otvorenih vrata za roditelje. Kada sam se kući vratila rano po podne, zakucala sam na vrata njegovog ateljea i zatekla sam ga raščupanog i razdrljenog kako se vrti okolo.

Odvukla sam ga u školu naših ćerki ne ostavljajući mu vremena da se preobuče, i gospodin je ljut.

Blokirala sam mu jedno kasno popodne zbog budućnosti naše dece. Dva meseca ranije sam pribeležila datum otvorenih vrata u listu prioriteta i zatražila od moje asistentkinje da ne prihvata nikakav angažman nakon šest sati. On je i dalje ljut: nikada ga, dakle, neću razumeti; kreacija nije kancelarijski posao sa radnim vremenom. A osim toga kakva je korist od toga što ide da sluša profesora kako teško razumljivim rečnikom objašnjava kako da se popune rupe u znanju jednog deteta? On mora da pripremi izložbu a nema nikakvu ideju kako će da naslika još tri slike koje Piter traži od njega!

Još tri slike, koješta... Sasvim je jasno da laže, on ništa ne slika. Inspiracija mu je potpuno usahla kao isušena močvara i znam šta u dubini duše misli: da je to zbog mene.

Jednostavno nema hrabrosti – bar zasad – da mi to kaže u lice, jednom zauvek. Moj muž je tempirana bomba.

Sala za roditeljske sastanke puna je ljudi.

Roditelji strpljivo čekaju da razgovaraju sa profesorima. Pol je odsutan u mislima, gleda na sat. Redigujem mejl upućen portfelj menadžerima*, loši pokazatelji poslovne aktivnosti nastavljaju da zabrinjavaju analitičare kuća, moram brzo ali bez panike da izađem iz fonda španskih i italijanskih banaka, moj izvršni direktor želi neprekidno podnošenje izveštaja. Zakazao je sastanak za naredni dan kako bi podstakao motivisanost zaposlenih jer je, po njegovom mišljenju, pala na najniže grane...

Toplo mi je, gušim se, a Pol ničega nije svestan. Ponovo me hvata migrena.

Udahni duboko. Mi smo na redu.

Prilazi nam nasmejan, opušten tip raščupane kose sa dve jamice na obrazima, širom otvorenih očiju nalik na dva gvozdена klikerа tamnosmeđe boje poput jezera pod olovnim nebom. Pruža nam ruku, rukuje se sa mnom i lagano me privlači k sebi; iznenađena tim potezom prilazim mu za korak bliže. Predstavlja se, gospodin Seren, Seren sa a, ne sa e.** On je Marin profesor francuskog, on prvo govori sve pohvalne stvari o našem detetu, imamo

* Portfelj menadžer je lice koje upravlja hartijama od vrednosti u ime i za račun drugih lica. (Prim. prev.)

** Prezime *Serain* izgovara se Seren kao i prezime *Serein*, bez obzira na razliku u pisanju. (Prim. prev.)

vanserijsku ćerku, taj kompliment mi prija. Taj tip mi nije rekao ništa naročito novo, znam da mi je ćerka osetljiva, da joj je potrebna podrška, ona liči na oca, nedostaje joj samopouzdanje, preosetljiva je i začas se povlači u sebe.

Profesor mora da bude vešt da dopre do nje. Potrebno je da zna da razvija potencijal dece. Kada se učenik dobro oseća u svojoj koži, kada je srećan, onda je lako, ostalo dolazi samo od sebe. On smatra da je Mari potrebno naše malo veće prisustvo u njenom životu i naša veća podrška u njenom odrastanju, kao i da treba da zajedno radimo neke stvari, da više s njom pričamo i da pre svega ne vršimo pritisak na nju u pogledu njenih ocena.

Da li je to jasno? Imamo li još nekih pitanja? On čeka na našu reakciju. Pomišljam da mu ispričam kako živim dvesta na sat, kako sam stalno na putu, da sam neprestano zauzeta, i kako Pol ni prstom ne mrda, ali se uzdržavam; on čita na mom licu nagomilan umor, ne želi da pogorša situaciju, da ikoga optuži i ponavlja: sve je u redu.

Gutam knedlu, telefon mi baš sad uporno svetluca, moram da odgovorim, to je jače od mene, bacam zabrinut pogled na ekran. Pol ne prati razgovor i nestrpljiv je da se što pre okonča kako bi pohrlio ka izlazu. Profesor Seren mi ponavlja da ne treba da se osećam krivom, zatim me na najnežniji mogući način ispraća.

Auto nestaje u sivilu. Moram hitno da svratim u kancelariju. Pol me žurno ostavlja tamo jer ide u atelje u potrazi za novom idejom. Predvideo je da tamo zatvoren provede veće možda čak i noć. Ništa me ne pita. Ljubim ga u čelo, okrećemo se svojim prioritetima ne obraćajući pažnju jedno na drugo.